

**ДРАГАН ЃАЛЕВСКИ,
ВИЗАНТИСКИОТ ВОЕН СИСТЕМ НА БАЛКАНОТ: ЕВОЛУЦИЈА И
ТРАНСФОРМАЦИЈА (СРЕДИНА НА VI – СРЕДИНА НА IX ВЕК),
(СКОПЈЕ: ИНСТИТУТ ЗА НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА, 2018, 314).**

Од појавата на првите цивилизации, низ разните историски периоди сè до модерните времиња, армијата претставува значајна институција во општеството. Истата констатација важи и за армијата во Византиската Империја. Нејзината основна улога била да се грижи за одржувањето на безбедноста и сигурноста на државата, на нејзиниот владетел и институциите. За да поседуваат и одржуваат професионална армија, средновековните држави морале да располагаат со големи ресурси. Притоа важен сегмент во одржувањето на армијата претставувале логистиката, човечките капацитети, но пред сè ефикасноста на општествено–политички институции. Воедно како што еволуирале и се трансформирале државните институции во Византија под влијание на различните надворешни и внатрешни фактори, паралелно се менувал и нејзиниот воен систем. Па така, веќе во 6. век биле спроведени низа реформи во воената организација и во структурата на византиската армија со цел да се зголеми нејзината ефикасност во контекст на новите надворешни предизвици условени од нападите на „варварските“ народи. Токму овој реформиран воен систем на Византија во периодот од 6. до 9. век е предмет на истражување во монографијата на Драган Ѓалевски со наслов *Византискиот воен систем на Балканот: еволуција и трансформација (средина на VI – средина на IX век)* во издание на Институтот за национална историја во Скопје. Во неа авторот вниманието го насочил кон административната и тактичка структура на византиската армија, нејзината големина, начините на финансирање и снабдување и др. Притоа, од фокусот на интерес, не ја изоставил ниту политичката ситуација карактеристична за посочениот период која имала силно влијание и врз развојот на византискиот воен систем.

Монографијата *Византискиот воен систем на Балканот: еволуција и трансформација (средина на VI – средина на IX век)* има вкупно 315 страници и се состои од Вовед, пет глави со повеќе поглавја, Заклучок, Извори и литература, а на крајот има латински, грчки и македонски индекс на имиња и поими.

Првата глава носи наслов *Воено – политичката ситуација на Балканот во втората половина на VI век* и во неа е прикажана политичката ситуација на Балканот во наведениот период. Станува збор за исклучително специфичен период кога ги бележиме воените упади на Аварите и Словените на територијата на византиските балкански владенија. Во неа авторот презентира куса хронологија на аваро–словенските пљачкашки напади, но и на византискиот воен одговор на истите. Притоа се осврнува и на општествените и демографски промени што се случувале во ова време на Балканскиот Полуостров и степенот на влијание што истите го имале врз воената ефикасност на византиската армија.

Следната глава насловена како *Византискиот воен систем на Балканот во втората половина на VI век* се состои од три поглавја. Во првото поглавје од оваа глава авторот дава преглед на состојбите во византискиот воен систем до средината на 6. век. Во него се даваат појаснувања на армиската структура, регрутната политика и другите воени институции карактеристични за византиската армија до 6. век. Второто поглавје се однесува на организациската поставеност, структура и големина на византиската армија во втората половина на 6. век. Овде авторот вниманието го насочил на прашањата поврзани со структурата на византиските мобилни воени сили, елитните армиски одреди и империската гарда. Третото, пак, поглавје се занимава со прашањата поврзани со здржувањето на армијата. Оттука во фокусот на научен интерес се финансиските и човечките ресурси и се разбира прашањата кои се однесуваат на логистиката потребна за нормално функционирање на византиската армија.

Веќе во третата глава повторно вниманието на научен интерес е насочено кон воено – безбедносните прилики на Балканот; станува збор за периодот од 7. до средината на 9. век. Во неа е опфатено не само распаѓањето на византиската административна и воена управа на Балканот, туку и населувањето на Словените. Воедно, авторот ги бележи и обидите на византиските императори за возобновување на власта во поранешните византиски територии, во тој период (7. – 9. век) веќе целосно словенизирани.

Четвртата глава носи наслов *Византискиот воен систем на Балканот (VII – средина на IX век)* и во неа предметот на научен интерес се однесува на повеќе прашања. Па така, на почетокот, авторот се осврнува на формирањето на тематскиот систем во Византија, а потоа вниманието го насочува кон тематското уредување на Балканот во периодот од 7. до средината на 9. век. Во овој дел од монографијата поодделно се разгледуваат приликите во темите Тракија, Хелада,

Македонија, Пелопонез, Стримон, Кефалија, Тесалоника и Дирахџ. Следниот дел од оваа четврта глава, која го завзема централниот дел од монографијата, се однесува на прашањата поврзани со византиските воени структури во темите. Овде во фокусот на интерес се копнените и поморските сили во темите, потоа елитните империски единици *ta/gmata*, како и составот и бројноста на тематските армии. Оваа глава завршува со поглавјето кое се однесува на прашањата поврзани со одржувањето на тематските армии, како и со начинот на употреба на човечките и материјалните ресурси потребни за успешно функционирање на византискиот воен систем.

Последната петта глава опфаќа теми што не се директно поврзани со структурата на византискиот воен систем. Таа носи наслов *Византиската веџтина на војување: идеологија и стратегија* и во неа авторот прави обид да ја објасни улогата на христијанството и на империската пропаганда врз општата военa стратегија на Византиската Империја.

Драган Зајковски